

HERINNERINGEN VAN EEN MOLENAARSDOCHTER

Het verhaal van mevrouw Bakker-Ilcken

door W.J. Dral

Een molen in Hilversum

De molen die in dit artikel centraal staat, is de molen "De Ruyter". Het was niet het oudste exemplaar. Dat was de "De Erfgooier", die er al in het begin van de negentiende eeuw stond. Deze molen stond aan de Vaartweg op de hoogte van de Boomberglaan. In 1877 werd "De Erfgooier" gesloopt om plaats te maken voor een hoger exemplaar. Dit was vermoedelijk gedaan omdat de villa-wijk Boomberg te bebost raakte waardoor de wiken minder wind vingen.

"Onze" molen was van later datum en stond aan de 's-Gravelandseweg ter hoogte van de Koninginneweg. Deze graanmolen werd in 1853 gebouwd door Dirk Brouwer. In 1863 veranderde het bedrijf van eigenaar. De nieuwe patroon heette voortaan Petrus de Vries. Zijn dochter was getrouwd met ene Ilcken. Na de dood van zijn doch-

ter in 1889 kwam haar zoon, de vader van mevrouw Bakker, bij zijn grootvader wonen en volgde zijn grootvader na verloop van tijd op.

Het terrein van de molen was groot en besloeg een oppervlakte van de 's-Gravelandseweg tot aan de Hoge Naarderweg. Aan de Hoge Naarderweg stonden enkele huisjes waar het personeel van molenaar Ilcken woonde. De vader van mevrouw Bakker had namelijk twee knechten in dienst. In 1919 werd het bedrijf opgeheven, in 1920 werd het terrein verkocht en in 1921 werd de molen gesloopt.

Iets over molens

Alhoewel we vinden dat molens oer en oer Hollands zijn, ligt de bakermat van de molen in Arabië. In de vlakke gebieden van het Midden-Oosten zijn ze voor het eerst toegepast. Ze zagen er

Het terrein van de molen "De Ruyter" strekte zich uit van de 's-Gravelandseweg aan de voorzijde tot aan de Hooge Naarderweg aan de achterzijde. Het terrein grensde aan de achtertuinen van de villa's aan de Koninginneweg. Aan de achterkant van het terrein, aan de Hooge Naarderweg, stonden de huisjes voor het personeel van de molen die Betlem in 1904 heeft getekend.

toen wel heel anders uit. De molen zoals wij die kennen is ontstaan in Normandië aan het einde van de twaalfde eeuw. Door de eeuwen heen heeft de molen zich ontwikkeld en is hij voor allerlei doeleinden gebruikt. Het zou te ver voeren om de geschiedenis van de molen hier te gaan beschrijven. Men beschouwt de molen tegenwoordig als een monument van bedrijf en techniek. Tijdens de industrialisatie werden andere energiebronnen aangeboord zoals stoom. Dit was een meer betrouwbare energiebron dan de wind en dus vond er de "verstoring" van de windmolen plaats. We zullen nog lezen dat ook Ilcken zijn molen mechaniseerde, maar de reden dat de wieken minder draaiden had een andere oorzaak.

Een eigenwijs paard

De molen aan de 's-Gravelandseweg was een graanmolen. Het door de boeren aangevoerde graan, afkomstig van de akkers in de omgeving van Hilversum, werd in zakken naar boven gesleept en in de maalderij gegooid. Met behulp van de wind werd het graan tot meel vermalen. Het verkregen meel werd weer in zakken gedaan en met paard en wagen naar de bakkers gebracht.

Wanneer mevrouw Bakker terug denkt aan de tijd op de molen zijn de eerste associaties die bij haar opkomen de aparte geur die er in een graanmolen hangt en de muizen. De laatsten waren hun leven echter niet zeker, want ze werden dikwijls door de poes achterna gezeten.

Aanvankelijk had Ilcken ook nog een paard. Het dier werd gebruikt voor transportdoeleinden. Na verloop van tijd werd het paard verkocht aan de 's-Gravelandse Tramweg Maatschappij. Deze maatschappij had op 15 mei 1887 een dienst geopend van 's-Graveland naar het station in Hilversum. Met zichtbaar plezier vertelde mevrouw Bakker het verhaal van dat paard, dat eenmaal in dienst gekomen bij de 's-Gravelandse Tramweg Maatschappij een route moest lopen die hem ook langs de molen bracht. Ter hoogte van de molen aangekomen probeerde het beest met tram en al het erf op te lopen.

De teloorgang van de molen en verhuizing van de familie Ilcken

Langzamerhand liep de productie van de molen terug. Dit kwam volgens mevrouw Bakker doordat de nieuw-gebouwde huizen en grootgeworden

bomen de molen letterlijk de wind uit de zeilen nam. "De Erfgooier" had te kampen met dezelfde moeilijkheden. Om het bedrijf aan de gang te houden schafte Ilcken een motor aan. Het bleek echter vechten tegen de bierkaai en in 1919 werd het bedrijf – het is al eerder gememoreerd – gesloten.

De familie Ilcken woonde niet in het molenaars-huisje dat vlakbij de molen stond. Dit huisje – dat er heden ten dage nog staat – werd bewoond door de tweede vrouw van grootvader De Vries. Ilcken en zijn gezin bewoonden een huurhuis aan de Dalweg. Na de verkoop van de molen verhuisde het gezin naar een pension op de hoek van de Neuweg en de Langestraat. Hoe lang daar precies gevestigd is kon mevrouw Bakker zich niet meer herinneren, maar ze wist wel te vertellen dat haar broer in 1922 geboren werd aan de Gijsbrecht van Amstelstraat.

Puddingpoeder in de Boomberglaan

In 1919 viel het doek dus voor het bedrijf in de molen en Ilcken ging op zoek naar een andere baan. Aan de Boomberglaan stond in die dagen het fabriekje van de heer Eimahl voor de productie van puddingpoeder. Hier kon de vader van mevrouw Bakker aan de slag. De ondernemersgeest manifesteerde zich weer en na enige jaren begon Ilcken aan de Hoge Naarderweg zelf een bedrijf. Er werd poeder voor pudding geproduceerd en tevens maïzena en ijspoeder vervaardigd. Mevrouw Bakker wist zich nog te herinneren dat het aanpoten was en dat iedereen moest helpen. Haar vader had gedurende enige tijd een zekere heer Van Os als knecht in dienst. Het pand waarin Ilcken zijn bedrijf vestigde, had voorheen onderdak geboden aan een timmerfabriek.

Een getrouwde werkende vrouw

Na de lagere school aan de Jonkerweg bezocht te hebben ging mevrouw Bakker werken bij de firma Staal op de Bosdrift. Deze firma deed in modeplaten. De jaren 1931 en 1932 was zij daar werkzaam. Haar volgende werkgever werd het Handelsblad. Zij verrichtte daar werkzaamheden achter de balie en op kantoor en zij moest (met de auto) de bezorgers controleren, die op hun beurt vaak sluiproutes namen waar de auto niet kon komen. Daar heeft zij één jaar gewerkt. In 1951 trouwde zij, maar bleef desalniettemin doorwerken. In de jaren '50 was dat heel ongebruikelijk.

De huisjes van de "molenknechten" aan de Hooge Naarderweg.

Een vrouw ging in die dagen pas werken wanneer het inkomen van de echtgenoot ontoereikend was om zijn gezin te onderhouden. Van de toen heersende opvatting trok mevrouw Bakker zich niets aan. Zij verrichtte secretariaatswerkzaamheden voor de Vereniging van Leraren in de Handelswetenschappen en voor de Nederlandse Associatie voor Praktijk Examens. Mevrouw Bakker bleef tot haar 84^e jaar werken. Telkens werd zij weer gevraagd om werkzaamheden te verrichten en aangezien zij het met veel plezier deed, zag zij geen reden om "eerder" te stoppen.

Het molenaarshuisje

Er bleef weinig over van de molen en de andere gebouwen op het terrein. Mevrouw Bakker kon zich niet meer herinneren aan wie het terrein verkocht was. Het molenaarshuisje is aan de sloopkogel ontsnapt en staat nog steeds aan de 's-Gravelandseweg. Het staat tegenover de Boomberglaan en draagt aan de zijkant het opschrift "Garageboxen". Het huisje is een stille getuige van de bedrijvigheid die er eens geweest is.